

**ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО
РОЗВИТКУ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДІТЕЙ**

Ляпунова В.А.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного
педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

На даний час в практиці вітчизняної професійної педагогічної освіти спрямованість підготовки педагога до формування толерантності у дітей та формування у майбутнього фахівця компетенцій, орієнтованих на взаєморозуміння і взаємодію з представниками різних етносів, носить епізодичний характер. У зв'язку з цим, пошук науково-методичних рішень, ефективних методів, форм і засобів, що дозволяють сформувати мультикультурні компетенції майбутніх фахівців системи дошкільної освіти набуває особливої значущості.

В якості обґрунтування проблеми формування і розвитку мультикультурної компетенції виступають дослідження щодо: загальних підходів до мультикультурно-толерантної парадигми в освіті (В. Андрющенко, І. Бех, О. Грива, В. Євтух, Ю. Кравцов та ін); критеріїв і рівнів мультикультурної компетенції і дидактичних особливостей професійної освіти (Н. Боритко, О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, В. Сластьонін, та ін); технологічних аспектів професійного розвитку майбутніх фахівців (В. Беспалько, І. Кривошопка, О. Орловська, В. Сластьонін та ін).

По своїй структурі Україна є мультикультурною державою, тому потреба в розвитку мультикультурної компетенції майбутніх вихователів дошкільних закладів, орієнтована на досягнення ефективного спілкування з учасниками

освітнього середовища, вимагає від випускників умінь позитивної взаємодії з представниками різних національностей. Однак ці аспекти не знайшли свого відображення в теорії і системно організованій практиці професійної підготовки майбутніх працівників дошкільної освіти.

На сучасному етапі виникла необхідність теоретичного осмислення та систематизації наявного фрагментарного практичного досвіду з формування мультикультурної компетенції студентів як складової професійної підготовки до формування толерантності у дошкільнят.

Теоретичну основу проведеного нами дослідження склали:

– уявлення про сутність компетентнісного підходу (І. Зимньої, Е. Зеєра, О. Хуторського, Б. Ельконіна та ін);

– положення теорії про способи взаємодії з людьми при дотриманні взаємних прав (Л. Байбородова, Я. Коломинський, О. Леонт'єв, Д. Е. Хірш, G. Brown, Н. Nostrand та ін);

– структурні та змістовні аспекти поняття «полікультурна компетенція», як здатність вирішувати професійні задачі в ситуаціях міжетнічних контактів (Л. Воротняк, Г. Гулецька, Я. Довгополова, Т. Коваль, С. Лук'янчук, О. Пометун, Т. Радченко, та ін);

– концептуальні уявлення про такі поняття як:

– «кроскультурна компетенція», що забезпечує реалізацію життєвих інтересів і цілей людини в умовах сучасного полікультурного світу (В. Петрова); «етнокультурна компетенція», як сукупність етнопедagogічної, етнопсихологічної і полікультурної субкомпетентностей);

– «міжкультурна компетентність» як готовність вирішувати завдання міжкультурної комунікації на основі толерантності до різних культур (М. Бахтін, В. Біблер, Р. Гришкова, І. Плужник, О. Пометун, Л. Султанова, Е. Холл, та ін);

– «мультикультурна компетенція» – спрямована на подолання соціальної несправедливості і виражається в готовності до взаємодії з представниками

різних етнокультур (Л. Волик, О. Глузман, О. Грива, О. Дубасенюк, В. Компанієць, О. Садохін, К. Юр'єва, Н. Якса та ін).

Дослідження проводилось впродовж 2013 – 2016 рр. На основі аналізу наукових джерел на початковому етапі дослідження розроблялися теоретичні та організаційно-педагогічні аспекти досліджуваної проблеми, які стали базисом для розробки моделі та експериментальної програми формування мультикультурної компетенції майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі їх професійної підготовки. Апробація програми дослідження здійснювалась на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. На заключному етапі дослідження узагальнювались та систематизувались результати експерименту, здійснювався моніторинг ефективності, виявлялись умови формування мультикультурної компетенції студентів.

В результаті теоретичних розвідок було визначено поняття «мультикультурна компетенція» як прояв персональної лінії поведінки у відповідності з цілями і намірами в умовах професійної діяльності в полікультурному суспільстві. Структуру мультикультурної компетенції майбутніх фахівців дошкільної освіти ми розуміємо як інтегрований процес становлення полікультурної професійної грамотності, мультикультурних умінь в професійній педагогічній сфері та інтеркультурної спрямованості на професійну діяльність. Саме цим, на нашу думку, і визначаються теоретичні і методичні основи професійної підготовки студентів через організацію мультикультурної освіти.

Побудована нами модель формування мультикультурної компетенції студентів у процесі професійної підготовки до розвитку толерантності в дітей дошкільного віку базується на принципах діалогічності, інтеграції та толерантності.

Практична частина дослідження полягала в розробці та апробації дидактичних засобів супроводу процесу формування мультикультурної компетенції студента (авторський спецкурс «Мультикультурна комунікація в

освітньому середовищі», етнокультурні екскурсії, тренінги толерантності, кейсовий метод вирішення професійних ситуацій, що містять мультикультурні проблеми, волонтерська та громадська діяльність та ін).

Експериментальне дослідження дозволило визначити педагогічні умови формування мультикультурної компетенції в процесі професійної підготовки студентів до розвитку толерантності в дітей, що обумовлюють його результативність: відбір засобів; облік тенденцій професійних відносин в мультикультурному суспільстві; корекція негативної інформації, що відображає різні прояви етнокультур і т. д.

Виявлено критерії сформованості мультикультурної компетенції студентів: усвідомленість мультикультурної професійної ситуації, осмисленість особистісного професійного саморозвитку в мультикультурній сфері, сформованість мотиваційно-ціннісного ставлення до професійно необхідних мультикультурних знань і вмінь, стійкість міжкультурної професійно-педагогічної поведінки.

Матеріали дослідження носять практико-орієнтований характер і можуть бути використані при реалізації освітніх програм професійної педагогічної освіти, а також у системі підвищення кваліфікації працівників дошкільних закладів.

Література:

1. Волик Л. Полікультурність особистості майбутнього вчителя : монографія / Лариса Волик. —Київ–Полтава, 2005. —176 с.
2. Людина у полікультурному суспільстві : навч.-метод. посіб. для викладачів вищих навч. закладів з курсу за вибором для студентів соціогуманітарних спеціальностей / [Пометун О.І., Султанова Л.Ю. та ін.]. —К.: Інжиніринг, 2010. —248 с.
3. Юр'єва К. А. Спрямованість на толерантність як складова готовності майбутніх учителів до полікультурної освіти молодших школярів / К.А. Юр'єва // Педагогічні засади сучасної професійної підготовки у вищих навчальних закладах / за заг. ред. Г.Є.Гребенюка. –Харків: Стиль Іздат, 2006. —С.214–225.